

Attention is focused on the fact that innovations become an independent guiding force and source of development of public administration entities. Such a development is conceived through the prism of individual areas of improvement of the activities of public administration subjects in the conditions of scientific and technical progress, which is understood as the constant development of science and technology, during which fundamentally new approaches and views on familiar phenomena and processes are laid, as well as trends are formed, that determine the essential vision of society as such, as well as the place in certain processes of an individual (organization, region, state).

The circle of such areas of improvement includes the implementation in the competence of subjects of public administration of the features of the development of the economy and public administration of the countries of the world, which lay the trends of scientific and technological progress; focus on the accumulation and rational use of intellectual capital; formation and development of innovative potential of public administration entities; improvement of marketing and communication activities of public administration entities.

The promising directions of further research are further scientific understanding of the essence of the enthusiasm of public servants as a sign (indicator) of their activity in the administrative and legal plane, as well as a detailed analysis of each individual given direction of improving the activity of public administration subjects at the level of competence and authority of the latter in the conditions of scientific - technical progress. Particular attention is paid to the need to develop methodological recommendations aimed at maximum detailing of the impact of scientific and technical progress on the activities of domestic and foreign subjects of public administration, monographs, manuals, holding interdisciplinary round tables and conferences.

Keywords: competence, public administration, subjects of public administration, scientific and technological progress.

DOI: 10.33766/2786-9156.104.171-180

УДК: 351:328.185:323.2

Пилип В. В., кандидатка юридичних наук, доцентка кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права Ужгородського національного університету (м. Ужгород, Україна)

e-mail: victoria.pylyp@ukr.net

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-6483-0749>

ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ ІНСТИТУТАМИ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА: ФОРМИ ДІЯЛЬНОСТІ

На підставі аналізу окремих чинників у статті наголошено на потребі активізації діяльності щодо запобігання корупції та протидії злочинності корупційної спрямованості. Завдяки текстуальному аналізу положень міжнародно-правових актів, наголошено, що інститути громадянського суспільства мають підключатися до діяльності щодо запобігання корупції та протидії злочинності корупційної спрямованості. Визначено найбільш активних суб'єктів громадянського суспільства, що залучаються до такої діяльності, серед яких, зокрема, недержавні медіа та громадські організації.

Визначено необхідність дотримання таких принципів діяльності останніх, як ініціативність, партнерство, відкритість, відповідальність, політична незалежність, раціональність, збалансованість, комплексність. Охарактеризовано деякі форми діяльності міжнародних і зарубіжних інститутів громадянського суспільства, діяльність яких має антикорупційний характер. На підставі узагальнення теоретичних розробок українських учених та апробованого зарубіжного досвіду запобігання корупції, визначено форми діяльності, у яких може бути реалізована антикорупційна активність формалізованих структур громадянського суспільства.

До форм діяльності інститутів громадянського суспільства в напрямі запобігання корупції та протидії злочинності корупційної спрямованості віднесено такі як: участь у формуванні національної антикорупційної політики; адвокація та підвищення обізнаності населення про окремі чинники; створення коаліцій недержавних організацій; моніторинг; громадський контроль; проведення заходів дослідницького, аналітичного, роз'яснювально-просвітницького характеру; участь у робочих групах, конференціях, симпозіумах, круглих столах тощо; проведення викривальної діяльності протиправних діянь корупційної спрямованості. Окреслено перспективи подальших наукових пошуків і теоретичних розробок.

Ключові слова: громадянське суспільство, інститут, держава, корупція, запобігання, протидія, адміністративно-правові засади, форма, зарубіжний досвід.

Постановка проблеми. У 2022 р. Україна набрала 33 бали зі 100 можливих за Індексом сприйняття корупції (Corruption Perceptions Index – CPI), що більше на один бал порівняно з попереднім 2021 р. У десятирічній ретроспективі – це 8 балів, однак, попри це, у світовому рейтингу, що представлений 180 країнами, Україна посідає аж 116 місце [1]. Гіпотетично ці показники можуть негативно сприйматися іноземними інвесторами, активи яких є основою для становлення ринкової економіки, розвитку сучасного підприємництва в Україні, формування виробничого потенціалу. У цілому це призводить до того, що національні суб'єкти господарювання, незважаючи навіть на наявність інших переваг, які здатні запропонувати українські підприємці, недоотримують та не вправі отримати доступ до зарубіжного інвестиційного капіталу. Саме тому важливо забезпечувати та проваджувати ефективні механізми запобігання корупції, підтримувати належний рівень протидії злочинності корупційної спрямованості.

Недооціненими, на нашу думку, залишаються можливості інститутів громадянського суспільства в діяльності щодо запобігання та протидії корупції. Можливості останніх полягають у проведенні моніторингу державних послуг, викриття фактів надання неправомірної вигоди, сприяти підвищенню обізнаності населення в реалізації різноманітних антикорупційних інструментів тощо. Задля подальшого політичного та соціально-економічного розвитку нашої держави, створення гармонійних основ для функціонування його формалізованих структур, важливим є розроблення відповідних адміністративно-правових механізмів участі інститутів громадянського суспільства в діяльності органів державного сектору, серед яких важливу роль у запобіганні корупції та протидії злочинності відповідного спрямування відіграють правоохоронні органи. Саме тому важливими до з'ясування та впровадження є встановлення адміністрати-

вно-правових засад взаємодії інститутів громадянського суспільства з правоохоронними органами України в напрямках запобігання корупції та протидії злочинності корупційної спрямованості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням особливостей правового регулювання окремих аспектів діяльності, спрямованої на запобігання та протидію корупції в Україні займалися С. Алфьоров, М. Бездольний, Р. Гречанюк, Н. Голота, А. Давидюк, І. Дьомін, Д. Єренко, Д. Заброта, В. Завгородній, М. Іванець, О. Іванов, Т. Коломоєць, В. Кібець, С. Кізь, І. Ключко, В. Колпаков, Ю. Комарова, А. Комзюк, О. Кузьменко, В. Луговий, П. Лютиков, А. Манжула, Я. Маслово, Т. Міщенко, М. Мельник, Р. Мельник, Д. Лук'янець, С. Рівчаченко, С. Савранчук, С. Саранов, Д. Сіренко, М. Старинський, С. Стеценко, О. Ткаченко, С. Ткаченко, Р. Тучак, М. Удянський, Т. Хабарова, Н. Чопик, І. Яцків та ін.

Особливості притягнення до адміністративної відповідальності за порушення встановлених заборон у сфері запобігання корупції, розкриті в роботах Д. Йосифовича (2009), К. Берднікової (2016) та ін. Поняття, сутність і різновиди адміністративно-правових засобів протидії корупції – у працях А. Гайдука (2006), Д. Гудкова (2018), Ю. Коваленка (2011), С. Конєвої (2018), С. Рогульського (2005) та ін.

Постійно приділяють увагу українські вчені ще й адміністративно-правовим засадам взаємодії суб'єктів, уповноважених на запобігання корупції, а також з іншими органами, установами, організаціями. Ці питання розкриті в роботах М. Бездольного [2], Д. Заброти [3] та ін. Вагомими в частині з'ясування особливостей адміністративно-правового регулювання залучення громадськості до заходів запобігання корупції є напрацювання В. Іванцова. Останній на підставі аналізу положень чинного національного законодавства, узагальнення практики його застосування з'ясував сутність і визначив особливості адміністративно-правового регулювання процесу залучення громадськості до заходів, спрямованих на запобігання корупції, сформулював пропозиції щодо шляхів удосконалення адміністративного законодавства в згаданій сфері [4]. Також деякі аспекти проблематики залучення інститутів громадянського суспільства до запобігання корупції піддавалися аналізу в наукових роботах Н. Бочарової, В. Шкабаро, Ю. Палєєвої [5], В. Абдуллаєва [6], В. Анісімова [7], В. Горника, С. Кравченка [8] та ін. Водночас, незважаючи на вагомість ролі інститутів громадянського суспільства, поза увагою вчених дотепер залишаються особливості правового регулювання та засади діяльності останніх у напрямі запобігання корупції. Вважаємо, що це негативно позначається на діяльності подібного роду, стримує розвиток інституцій громадянського суспільства, а тому потребує активізації відповідних наукових пошуків і практичної діяльності.

Формулювання цілей. Метою статті є з'ясування адміністративно-правових засад діяльності інститутів громадянського суспільства в контексті запобігання корупції та протидії злочинності корупційної спрямованості.

Виклад основного матеріалу. Одним з основоположних документів, що забезпечує можливості участі громадянського суспільства в запобіганні корупції, є Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції. Відповідно до неї, кожна держава, яка ратифікувала цей міжнародно-правовий законодавчий акт,

зобов'язана провадити таку політику, яка спрямована на активне залучення суспільства до протидії корупції. Згідно з положеннями останньої, участь суспільства з урядовими організаціями зміцнюється за рахунок прозорості та залучення населення до процесів прийняття рішень, надання доступу до інформації, проведення інформаційних заходів щодо створення атмосфери неприйняття корупції, реалізації відповідних освітніх програм у закладах середньої та вищої освіти, поваги, заохочення та захисту свободи пошуку, отримання й опублікування, а також поширення інформації про корупцію (ст. 13 Конвенції). Інші статті Конвенції стосуються громадянського суспільства та обов'язків перед громадянами, включаючи ст. 10 про публічне звітування, що передбачає надання доступу до інформації та прозорість державного управління, і ст. 33 про захист осіб, які повідомляють викривачів корупції [9]. Надаючи оцінку окресленим положенням, можемо зауважити, що, хоча цією Конвенцією і визначено засади гарантування та забезпечення участі неурядових організацій – інституцій громадянського суспільства в окремих аспектах діяльності щодо запобігання корупції, здебільшого вони все ж таки є суто декларативними і не визначають конкретних заходів, які б останні могли фактично провадити, тим паче у взаємодії з правоохоронними органами, які є спеціально уповноваженими органами щодо здійснення такої діяльності. Однак не можна повністю і нівелювати їхнє значення, адже положенням Конвенції мають відповідати норми національного законодавства.

Отже, з огляду на окреслені положення Конвенції ООН проти корупції, у науковій спільноті зазначають, що взаємодія населення та держави в запобіганні корупції має здійснюватися на засадах партнерства та сприяти вирішенню чотирьох основних завдань, серед яких: збільшення довіри громадян до інститутів публічного управління та сектору безпеки, уповноважених законом на здійснення такої діяльності; задоволення проактивно налаштованих громадян до участі в реалізації заходів, спрямованих на запобігання корупції; використання можливостей представників суспільства, зокрема його інформаційного й інтелектуального потенціалу, до прийняття більш ефективних рішень; розроблення антикорупційних заходів і покращення реалізації антикорупційної політики за рахунок активності представників суспільства [8, с. 125; 10, с. 158].

Вважаємо, що діяльність інститутів громадянського суспільства в окреслених напрямках має здійснюватися з дотриманням таких принципів: 1) ініціативності; 2) партнерства; 3) відкритості; 4) відповідальності; 5) політичної незалежності; 6) раціональності; 7) збалансованості; 8) комплексності.

Також слід зупинитися на суб'єктах громадянського суспільства, діяльність яких є найбільш ефективною, адже кожен із них наділений різним обсягом адміністративно-правового статусу. 3-поміж усіх інституцій громадянського суспільства, серед яких: громадські об'єднання, уособлені зокрема, громадськими організаціями; недержавні медіа; профспілки та їх об'єднання, релігійні організації, органи самоорганізації населення; інші невідприємницькі товариства й установи та ін. [11, с. 96], найефективнішими у напрямках запобігання корупції та

протидії злочинності корупційної спрямованості, як слушно зауважують в юридичній літературі, є: співпраця з медіа та громадськими організаціями, окремими представниками суспільства, які стають викривачами корупції.

Щодо заходів запобігання корупції, то до апробованих в юридичній літературі відносять провадження громадського контролю за діяльністю державних органів та органів місцевого самоврядування, що реалізується завдяки провадженню таких методів, як: громадська експертиза, контрольна перевірка, громадський моніторинг, громадський аудит, громадське розслідування [8, с. 128-129].

У контексті протидії корупції в органах місцевого самоврядування, як наголошують в юридичній літературі, перевагу також слід надавати громадському контролю, що має посилюватися в аспекті аналізу прийнятих управлінських рішень, удосконаленню антикорупційного законодавства та державної кадрової політики [12, с. 58].

Пропонують також серед заходів запобігання корупції, що здійснюються інститутами громадянського суспільства, виокремлювати такі як: превентивні, просвітницькі та контролюючі [7, с. 38]. Складно погодитися з такою класифікацією, адже автор не вказав про класифікаційний критерій, застосований ним. Водночас слід зауважити, що і просвітницькі, і контролюючі заходи можуть мати на меті реалізацію превентивної функції, через що класифікувати їх у такі групи надто складно через неможливість відмежування одне від одного.

Визначаючи роль громадянського суспільства в запобіганні та протидії злочинності, В. Абдуллаєв запропонував визнавати пріоритетними такі напрями діяльності, як:

- вироблення національної антикорупційної політики, яка має реалізовуватися лише за активної участі громадськості, зокрема громадських організацій антикорупційного спрямування, і базуватися на комплексному застосуванні процедур попереджувального, просвітницького, контролюючого та викривального характеру;

- посилення впливу громадської активності в запобіганні та протидії корупції в сучасній Україні шляхом мінімізації бюрократичних процедур щодо отримання інформації відносно корупційних факторів; подальшому вдосконаленню діяльності з дотриманням принципів публічності, прозорості та відкритості, судових і правоохоронних органів; здійснення надійного захисту викривачів корупції тощо;

- активне використання таких форм комунікації між органами публічної влади і громадськими організаціями, як: здійснення антикорупційного моніторингу; провадження програм дослідницького, аналітичного, роз'яснювально-просвітницького характеру; забезпечення відкритості та доступності інформації щодо діяльності органів публічної влади, проведених заходах антикорупційної спрямованості тощо [6, с. 11-12].

Варто звернутися до зарубіжного досвіду залучення інститутів громадянського суспільства до запобігання та протидії корупції. Так, наприклад, репрезентативною є діяльність міжнародної неурядової організації Global Witness (з англійської – глобальний свідок), що має на меті протидію порушенням прав

людини державами, що експортують природні ресурси. Остання займається викриттям корупційних схем експлуатації природних ресурсів і системи міжнародної незаконної торгівлі задля протидії порушенню прав людини та мінімізації загроз для навколишнього середовища через таку діяльність.

Зростає роль інститутів громадянського суспільства в забезпеченні процесів імплементації міжнародних угод, особливо в незалежному моніторингові або участі в огляді процесів виконання таких конвенцій. Так зване «тіньове» звітування забезпечує представників громадянського суспільства інформацією про державні зобов'язання й прогрес, досягнутий на шляху ратифікації міжнародних конвенцій.

Створення коаліцій недержавних організацій, залучених до провадження діяльності щодо запобігання корупції та протидії злочинності корупційної спрямованості, забезпечує координацію зусиль останніх та сприяє більш ефективному досягненню цілей, за рахунок значної кількості залучених суб'єктів. Такі коаліції можуть брати участь у національних і міжнародних форумах і таким чином реалізовувати координаційну та представницьку функції.

Важливу роль інститути громадянського суспільства відіграють також в адвокації та підвищенні обізнаності населення, що в кінцевому результаті може сприяти провадженню антикорупційних реформ. Їх адвокаційні кампанії також сприятимуть підписанню, ратифікації та ефективному виконанню антикорупційних конвенцій та інших нормативно-правових актів.

Дослідження та оцінка масштабів корупції, корупційних ризиків також можуть бути важливим внеском громадянського суспільства в діяльність щодо запобігання корупції. Наприклад, свого часу представництва та партнери Transparency International в регіонах Близького Сходу скоординували свої зусилля задля підвищення обізнаності та провадження реформ задля ратифікації Конвенції ООН. Результатом цієї ініціативи стала публікація звітів про країни з аналізом існуючих антикорупційних законів у Бахреїні, Лівані та Марокко. У звітах було визначено низку необхідних реформ у конкретних країнах для покращення процесів виявлення, запобігання та переслідування корупції та приведення законодавства у відповідність до стандартів, викладених в Конвенції ООН проти корупції [13].

Висновки. Запобігання корупції та протидія злочинності корупційної спрямованості мають обов'язково здійснюватися із залученням інститутів громадянського суспільства, адже це передбачено положеннями Конвенції ООН проти корупції. Через що й національне законодавство повинно гарантувати такі можливості, а також визначати безпосередні форми участі останніх. Зважаючи на те, що поки що національне законодавство таких положень не містить, ця проблематика має стати предметом комплексних досліджень задля її наукового розроблення з подальшим впровадженням отриманих результатів у законодавчу сферу.

Діяльність інститутів громадянського суспільства в окреслених напрямках повинно здійснюватися з дотриманням принципів ініціативності, партнерства,

відкритості, відповідальності, політичної незалежності, раціональності, збалансованості, комплексності.

До форм діяльності інститутів громадянського суспільства в контексті запобігання корупції та протидії злочинності корупційної спрямованості можуть бути віднесені такі як: 1) участь у виробленні національної антикорупційної політики; 2) адвокація та підвищення обізнаності населення про особливості ратифікації міжнародно-правових актів, спрямованих на запобігання та протидію корупції, характер і масштаби діяльності міжнародних антикорупційних організацій, їх коаліцій, корупційні ризики, масштаби корупції тощо; 3) створення коаліцій недержавних організацій, зокрема і з зарубіжними та міжнародними організаціями, діяльність яких має антикорупційну спрямованість; 4) моніторинг діяльності органів публічного адміністрування та місцевого самоврядування; 5) здійснення громадського контролю; 6) проведення заходів дослідницького, аналітичного, роз'яснювально-просвітницького характеру; 7) провокація громадської активності в запобіганні та протидії корупції; 8) участь у робочих групах, проведення з'їздів, конференцій, симпозіумів і круглих столів, у тому числі з залученням представників міжнародних громадських організацій або працівників державних установ зарубіжних країн; проведення громадських слухань тощо; 9) викривальна діяльність протиправних діянь корупційної спрямованості.

Наведені в статті положення відбивають думку авторки та спрямовані на активізацію наукових пошуків у такій предметній області як залучення інститутів громадянського суспільства до діяльності щодо запобігання корупції та протидії злочинності корупційної спрямованості, адже ця проблематика в умовах сьогодення є й досі актуальною.

Використані джерела:

1. Маятник боротьби з корупцією в Україні: крок вперед після кроку назад. *Transparency International Ukraine*. URL : <https://cpi.ti-ukraine.org/> (дата звернення: 20.12.2023).

2. Бездольний М. Ю. Адміністративно-правові засади діяльності органів внутрішніх справ щодо протидії корупції: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків. 2009. 20 с

3. Заброда Д. Г. Взаємодія суб'єктів боротьби з корупцією (адміністративно-правовий аспект) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2005. 240 с.

4. Іванцов В. В. Адміністративно-правове регулювання залучення громадськості до заходів із запобігання корупції : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2018. 20 с.

5. Бочарова Н., Шкабаро В., Палесва Ю. До питання про участь громадськості у протидії корупції в зарубіжних країнах. *Opus, criminologia, știința*. 2023. Вип. 1. С. 254-256.

6. Абдуллаєв В. А. Роль громадянського суспільства у запобіганні та протидії корупції. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2021. № 3 (30). С. 5-13. URL : <https://doi.org/10.32836/2310-9653-2021-3.1>

7. Анісімов В. О. Інститути громадянського суспільства, як суб'єкти системи запобігання та протидії корупції. *Сучасні аспекти модернізації науки: стан, проблеми, тенденції*

розвитку: матер. XXXVI Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Софія, 07 вересня 2023 р.). Болгарія: Софія: ГО «ВАДНД». С. 36-39.

8. Горник В. Г., Кравченко С. О. Взаємодія держави та громадянського суспільства у запобігання корупції як чинник національної безпеки. *Вчені записки ТНУ ім. В. І. Вернадського. Серія: Державне управління*. 2018. Т. 29 (68). № 3. С. 123-130.

9. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції No 995_c16: підписана 31 жовтня 2003 р., ратифікована Україною 18 жовтня 2006 р. [Електронний ресурс] URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16#Text. (дата звернення: 23.12.2023).

10. Бондар І. С., Горник В. Г., Кравченко С. О., Кравченко В. В. Антикорупційна політика та запобігання корупції в публічному управлінні: навч. посіб. Київ: ЛІРА-К, 2016. 192 с.

11. Пилип В. В. Сучасні концепти осмислення феноменів «Інститут» та «Інституція громадянського суспільства». *Соціологія права*. 2023. Вип. 1-2 (44-45). С. 94-98. DOI : <https://doi.org/10.37687/2413-6433.2023-1-2.17>.

12. Наумик А., Сидоренко Н. Шляхи протидії корупції та корупційним проявам в органах місцевого самоврядування України. *Universum*. 2023. № 1. С. 57-60. URL : <https://archive.liga.science/index.php/universum/article/view/429>.

13. Chêne M., Dell G., Hodess R. UNCAC and the participation of NGOs in the fight against corruption. *U4 Helpdesk Transparency International mchene transparency*. URL : <https://www.u4.no/publications/uncac-and-the-participation-of-ngos-in-the-fight-against-corruption>. (дата звернення: 25.12.2023).

References:

1. Maiatnyk borotby z koruptsiieiu v Ukraini: krok vpered pislia kroku nazad. *Transparency International Ukraine*. N. p. URL : <https://cpi.ti-ukraine.org/>. [in Ukrainian].

2. Bezdolnyi, M. Yu. (2009). Administratyvno-pravovi zasady diialnosti orhaniv vnutrishnikh sprav shchodo protydii koruptsii. *Extended abstract of candidate`s thesis*. Kharkiv. [in Ukrainian].

3. Zabroda, D. H. (2005). Vzaiemodiia sub'iektiv borotby z koruptsiieiu (administratyvno-pravovyi aspekt). *Candidate`s thesis*. Kyiv. [in Ukrainian].

4. Ivantsov, V. V. (2018). Administratyvno-pravove rehuliuвання zaluchennia hromadskosti do zakhodiv iz zapobihannia koruptsii. *Extended abstract of candidate`s thesis*. Kyiv. [in Ukrainian].

5. Bocharova, N., Shkabarova, V., Palieieva, Yu. (2023). Do pytannia pro uchast hromadskosti u protydii koruptsii v zarubizhnykh krainakh. *Omul, kriminologia, štiiința, 1*, 254-256. [in Ukrainian].

6. Abdullaiev, V. A. (2021). Rol hromadianskoho suspilstva u zapobihanni ta protydii koruptsii. *Publichne upravlinnia ta mytne administruvannia – Public Administration and Customs Administration*, 3 (30), 5-13. URL : <https://doi.org/10.32836/2310-9653-2021-3.1>. [in Ukrainian].

7. Anisimov, V. O. (2023). Instytuty hromadianskoho suspilstva, yak sub'iekty systemy zapobihannia ta protydii koruptsii. *Suchasni aspekty modernizatsii nauky: stan, problemy, tendentsii rozvytku: mater. XXXVI Mizhnar. nauk.-prakt. conf. (m. Sofiia (dystantsiino), 07 veresnia 2023 r.). – Suchasni aspekty modernizatsii nauky: stan, problemy, tendentsii rozvytku: mater. XXXVI Mizhnar. nauk.-prakt. conference (m. Sofiia (dystantsiino), 07 veresnia 2023 r.)*, 36-39. Bolhariia: Sofiia: HO «VADND». [in Ukrainian].

8. Hornyk, V. H., Kravchenko, S. O. (2018). Vzaiemodiia derzhavy ta hromadianskoho suspilstva u zapobihannia koruptsii yak chynnyk natsionalnoi bezpeky. *Vcheni zapysky TNU*

ім. В. І. Вернадського. Серія: Державне управління – Scientific notes of Taurida National V.I. Vernadsky University series «Public Management and Administration», 29 (68), vol. 3, 123-130. [in Ukrainian].

9. Konventsiiia Orhanizatsii Ob'iednanykh Natsii proty koruptsi (2003). Konventsiiia; Mizhnarodnyi dokument No 995_c16 31 zhovtnia 2003. (2003). [Electronic resource] N. p. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16# Text. [in Ukrainian].

10. Bondar, I. S., Hornyk, V. H., Kravchenko, S. O., Kravchenko, V. V. (2016). Antykoruptsiina polityka ta zapobihanni koruptsii v publicnomu upravlinni: navch. posib. Kyiv: Lira-K. [in Ukrainian].

11. Pylyp, V. V. (2023). Suchasni kontsepty osmyslennia fenomeniv «Instytut» ta «Instytutsiia hromadianskoho suspilstva». *Sotsiologhiia prava – Sociology of Law*, 1-2 (44-45), 94-98. URL : <https://doi.org/10.37687/2413-6433.2023-1-2.17>. [in Ukrainian].

12. Naumyk, A., Sydorenko, N. (2023). Shliakhy protydii koruptsii ta koruptsiinym proiavam v orhanakh mistsevoho samovriaduvannia Ukrainy. *Universum*, (1), 57-60. URL : <https://archive.liga.science/index.php/universum/article/view/429>. [in Ukrainian].

13. Chêne, M., Dell, G., Hodess, R. (2008). UNCAC and the participation of NGOs in the fight against corruption. *U4 Helpdesk Transparency International mchene transparency*. N. p. URL : <https://www.u4.no/publications/uncac-and-the-participation-of-ngos-in-the-fight-against-corruption>.

Стаття надійшла до редакції 25.12.2023

Pylyp V., Candidate of Law, Associate Professor of the Department of Administrative, Financial and Information Law of Uzhhorod National University (Uzhhorod, Ukraine)

PREVENTION OF CORRUPTION BY CIVIL SOCIETY INSTITUTIONS: FORMS OF ACTIVITY

Based on the analysis of individual factors, the need to intensify activities related to preventing corruption and combating corruption-oriented crime is emphasized. Based on the textual analysis of the provisions of international legal acts, the article emphasizes that the institutions of civil society should be involved in activities related to preventing corruption and combating corruption-oriented crime. The most active subjects of civil society involved in such activities have been identified, including, in particular, non-state media and public organizations.

The need to observe such principles of the latter's activity as initiative, partnership, openness, responsibility, political independence, rationality, balance, and comprehensiveness was defined and emphasized. Some forms of activity of international and foreign institutions of civil society, whose activities are anti-corruption in nature, are characterized. Based on the generalization of theoretical developments of Ukrainian scientists and proven foreign experience of corruption prevention, the forms of activity in which the anti-corruption activity of formalized structures of civil society can be implemented have been determined.

The forms of activity of civil society institutions in the direction of preventing corruption and countering corruption-oriented crime include the following: participation in the formation of the national anti-corruption policy; advocacy and raising public awareness of certain factors; creation of coalitions of non-governmental organizations; monitoring; public control; conducting activities of a research, analytical, explanatory and educational nature;

participation in working groups, conferences, symposiums, round tables; conducting investigative activities of illegal acts of corruption orientation. Prospects for further scientific research and theoretical development are outlined.

Keywords: civil society, institution, state, corruption, prevention, counteraction, administrative and legal principles, form, foreign experience.

DOI: 10.33766/2786-9156.104.180-188

УДК: 342.951(477)

Чумак В. В., доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри державно-правових дисциплін юридичного факультету
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна (м. Харків, Україна)
e-mail: v.v.chumak@ukr.net
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-6171-2250>

НАДАННЯ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ АДВОКАТАМИ У ЗАГАЛЬНИХ І СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ АДМІНІСТРАТИВНИХ СУДАХ ФЕДЕРАТИВНОЇ РЕСПУБЛІКИ НІМЕЧЧИНИ: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

У статті визначено досвід Німеччини щодо надання правової допомоги адвокатами при здійсненні правосуддя в загальних і спеціалізованих адміністративних судах. Наголошено, що адміністративно-правовий захист у Німеччині здійснюється загальними і спеціалізованими адміністративними судами. Спеціалізованими є спеціальні і фінансові адміністративні суди. Фінансовим судам підвідомчі тільки фінансово-правові спори; при цьому існують дві інстанції. Система спеціальних судів складається із трьох інстанцій і приймає рішення щодо соціально-правових вимог громадян до держави (наприклад, на вимогу надання соціальної допомоги чи виплату на дітей). Усі інші адміністративно-правові конфлікти розглядаються (загальними) адміністративними судами.

Зазначено, що досвід Німеччини, де в ролі представників в адміністративному судочинстві на рівні з адвокатами можуть виступати викладачі вищих навчальних закладів, котрі мають науковий ступінь доктора права. У цілому подібний підхід видається цілком прийнятним, однак у такому випадку слід забезпечити розповсюдження правил адвокатської етики на вказаних представників.

Вважаємо за необхідне звернути увагу на те, що в Німеччині також існує закон «Про адміністративну процедуру», однак у даній країні «адміністративним процесом» вважається лише судовий порядок вирішення адміністративно-правових спорів. Своєю чергою, діяльність органів публічної адміністрації щодо розгляду і вирішення індивідуальних адміністративних справ здійснюється в рамках адміністративної процедури.

Наголошено, що, здійснюючи свої представницькі повноваження в адміністративному процесі Німеччини, адвокати зобов'язані діяти виключно в інтересах клієнта, суворо дотримуватися вимог щодо адвокатської таємниці. Законодавство Німеччини про адвокатур забороняє адвокату вчиняти дії та брати на себе зобов'язання, які виконання яких призведе чи може призвести до розголошення адвокатської таєм-